

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ادب حضور

دفتر پنجم

آداب و مراقبات عزاداری سیدالشهداء علیه السلام
و دستورات زیارت اربعین

استاد محمدتقی فیاض بخش

- سروشنامه: فیاض بخش، محمدتقی، ۱۳۳۲ - عنوان و نام پدیدآور: آداب و مراقبات عزاداری سیدالشهداء (علیه السلام) و دستورات زیارت اربعین / محمدتقی فیاض بخش؛ تحقیق و تدوین محمدعلی فیاض بخش؛ [به سفارش] موسسه فرهنگی هنری جلوه نور علوی علیه السلام.
- مشخصات نشر: تهران: فیض فرزانه، ۱۳۹۸.
- مشخصات ظاهری: [۱۹۰] ص.
- فروست: ادب حضور؛ دفتر پنجم.
- شابک: دوره: ۴-۴-۹۵۹۲۱-۶۲۲-۹۷۸؛ ۸-۲-۹۷۸-۶۲۲-۹۵۹۲۱-۴-۴
- وزعیت فهرست نویسی: فیفا
- یادداشت: چاپ قبلی: فردا، ۱۳۹۶.
- موضوع: حسین بن علی (ع)، امام سوم، ۴-۶۱ق -- اربعین
- موضوع: Hosayn ibn Ali, Imam III, ۶۲۵ - ۶۸۰ -- Arba'in
- موضوع: زیارتگاه‌های اسلامی -- عراق
- موضوع: Islamic shrines -- Iraq
- موضوع: زیارت و زائران -- آداب و رسوم
- موضوع: Pilgrims and pilgrimages -- Manners and customs
- موضوع: زیارت و زائران -- عراق
- موضوع: Pilgrims and pilgrimages -- Iraq
- شناسه افزوده: موسسه فرهنگی هنری جلوه نور علوی
- رده بندی کنگره: BP۲۶۳
- رده بندی دیویی: ۲۹۷/۷۶۴
- شماره کتابشناسی ملی: ۵۷۳۲۷۳۳

مؤسسه‌ی فرهنگی هنری جلوه‌ی نور علوی علیه السلام

تلفن: ۰۹۰۳۳۹۸۷۹۹۰ و ۳۳۹۸۷۹۹۰

سایت: Jelveh.org / پست الکترونیک: info@jelveh.org

ادب حضور (دفتر پنجم): آداب و مراقبات عزاداری سیدالشهداء علیه السلام

و دستورات زیارت اربعین

مؤلف: استاد محمدتقی فیاض بخش

تحقیق و تدوین: محمدعلی فیاض بخش

ناشر: فیض فرزانه

ناشر همکار: واژه پرداز اندیشه

نوبت چاپ: اول، ۱۳۹۸

شمارگان: ۳۰۰۰ نسخه

شابک: ۸-۲-۹۷۸-۶۲۲-۹۵۹۲۱-۴-۴

شابک دوره: ۴-۴-۹۷۸-۶۲۲-۹۵۹۲۱-۴-۴

قیمت: ۱۴۰۰۰ تومان

تلفن مرکز پخش: ۰۹۱۲۷۹۷۴۷۵۰

ISBN:978-622-95921-8-2

کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر

متعلق به مؤسسه‌ی فرهنگی هنری

جلوه‌ی نور علوی علیه السلام است.

فهرست مطالب

بخش اول: آداب و مراقبات عزاداری سیدالشهداء علیه السلام

به ویژه در محرم و صفر

- ۱۱..... نقش توسل به اهل بیت علیهم السلام در سلوک توحیدی
- ۲۳..... جایگاه ویژه‌ی سیدالشهداء علیه السلام در دستگیری از سالکان
- ۳۱..... آداب اقامه‌ی عزای حسینی
- ۳۱..... اهتمام به گریه بر سیدالشهداء علیه السلام
- ۳۵..... اقامه‌ی مجالس و دسته‌های عزاداری
- ۴۰..... مداحی و مرثیه سرایی
- ۴۷..... آداب و مراقبات دهه‌ی اول محرم
- ۴۹..... در اهمیت و فضیلت زیارت عاشورا
- ۵۲..... دستوراربعین زیارت عاشورا به سبک علامه‌ی طباطبایی
- ۵۳..... دعای علقمه
- ۵۳..... زیارت مطلقه‌ی امام حسین علیه السلام
- ۵۵..... آداب و مراقبات دهه‌ی دوم محرم تا پایان ماه صفر

بخش دوم: آداب و مراقبات زیارت سیدالشهداء علیه السلام

و راهپیمایی اربعین حسینی علیه السلام

- فصل اول: مقدمه ای درباره ی مقام ولایت ۵۹
- کربلا؛ روح کعبه ۶۴
- فصل دوم: زیارت سیدالشهداء علیه السلام؛ تبلور «عشق» به ولایت ... ۷۲
- فضیلت بی همتای زیارت کربلا ۷۲
- زیارت با پای پیاده ۷۹
- فضیلت زیارت سیدالشهداء علیه السلام با پای پیاده ۸۲
- ارزش رنج بردن در مسیر زیارت سیدالشهداء علیه السلام ۸۴
- سیره ی بزرگان در زیارت کربلا با پای پیاده ۸۷
- آماده شدن برای زیارت ۸۸
- دستور محاسبه النفس ۸۹
- فصل سوم: زیارت نجف اشرف ۹۶
- تشرّف به حرم امیرالمؤمنین علیه السلام ۹۶
- زیارت به نیابت از یکی از اولیای الهی علیه السلام ۹۶
- بهره گیری ویژه از قبرستان وادی السلام ۱۰۲
- زیارت مزار سید علی آقای قاضی و طلب شفاعت از ایشان ۱۰۸
- مسجد کوفه ۱۱۱
- مسجد سهله ۱۱۴
- فصل چهارم: راه پیمایی نجف تا کربلا ۱۱۷
- حفظ نمازهای یومیه ۱۱۸
- ادب حضور ۱۱۹
- الف) شرایط ظاهری ۱۲۳
- حُسن معاشرت ۱۲۳

- برنامه ریزی ۱۲۵
- صدقه و گشاده دستی ۱۲۶
- حفظ بهداشت ۱۲۶
- ب) نکات معنوی ۱۲۸
- آغاز راه پیمایی ۱۲۹
- دعا در آغاز راه پیمایی ۱۲۹
- محاسبه و توبه ۱۳۲
- دوام طهارت ۱۳۳
- فراغ دل ۱۳۴
- انتخاب هم سفر ۱۳۴
- زیارت به نیابت ۱۳۵
- انس و نجوا با اسرای کربلا ۱۳۶
- حضور قلب در زیارت ۱۴۲
- اسباب حضور قلب ۱۴۳
- دفع یأس ۱۴۴
- مناجات خداوند با زائر سیدالشهداء علیه السلام ۱۴۹
- عذر خواهی خداوند از زائر حسینی ۱۵۰
- هم جواری با رسول خدا صلی الله علیه و آله و سایر خمسه ی طیبه علیهم السلام ۱۵۱
- پرهیز از زمینه ی گناه ۱۵۱
- کنترل جوارح، خصوصاً چشم ۱۵۲
- حال بکاء و رقت قلب ۱۵۳
- اذکار بین راه ۱۵۴
- ۱- تلاوت آیات قرآن ۱۵۵
- ۲- آیات و سوره هایی که لازم است تلاوت شوند ۱۵۵

۱۵۶.....	۳- زیارت ولعن ونفرین برقاتلان حضرتش
۱۵۶.....	۴- زیارت عاشورا.....
	فصل پنجم: توصیه‌هایی برای زیارت حرم سیدالشهداء <small>علیه السلام</small> و
۱۶۱.....	حضرت عباس <small>علیه السلام</small>
۱۶۱.....	ورود غبارآلود به حرم مطهر.....
۱۶۳.....	حرکت با پای برهنه.....
۱۶۵.....	گنبد نما.....
۱۶۵.....	مقدم داشتن زیارت قمربنی هاشم برسیدالشهداء <small>علیه السلام</small> ...
۱۷۱.....	حرم سیدالشهداء <small>علیه السلام</small> ؛ محل غماررحمت الهی.....
۱۷۳.....	تحت حایر حسینی؛ محل استجابت دعا.....
۱۸۳.....	زیارت مزار علما.....
۱۸۷.....	فهرست منابع.....

بخش اوّل
آداب و مراقبات
عزاداری سیدالشهداء علیه السلام
به ویژه در محرم و صفر

نقش توسل به اهل بیت علیهم السلام در سیر و سلوک توحیدی

در سلوک توحیدی، عقلاً و نقلاً ثابت شده که راه به توحید بدون توسل به اولیای الهی علیهم السلام و استمداد از ایشان غیر ممکن است. این مطلب در کلمات و زیارات حضرات ائمه علیهم السلام بارها تأکید شده است؛ چنان که بُرید عَجَلی از امام صادق علیه السلام نقل نموده که:

«بِنَا عِبْدَ اللَّهِ وَبِنَا عُرِفَ اللَّهُ وَبِنَا وَحَدَّ اللَّهُ تَبَارَكَ
وَتَعَالَى.»^۱

فقط از طریق ماست که عبادت مقبول خداوند انجام می‌شود و تنها از طریق ماست که خداوند شناخته می‌شود و تنها از طریق ماست که توحید الهی روشن می‌گردد.

۱. کافی، ج ۱، ص ۵۴۱: باب النوادر...

حال اگر این مطلب را در کنار این فرمایش خداوند متعال قرار دهیم که هدف از خلقت انسان و جوهری کمال انسانی را «عبادت» بیان می‌دارد و می‌فرماید:

﴿وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ﴾^۱

و جنّ و انس را نیا فریدم مگر برای آنکه مرا پرستش کنند.

جایگاه توسط به مقام ولایت در زندگی به خوبی روشن می‌گردد؛ زیرا تا وقتی که انسان معرفت به امام و مقام ولایت نداشته باشد، نمی‌تواند به درستی عبادت کند، و تا عبادت مقبولی نداشته باشد، سیر قربی به توحید و کمال انسانی حاصل نمی‌گردد. در زیارت جامعه‌ی کبیره، طیّ فرازهای متعددی، به جایگاه کلیدی مقام ولایت در سیر توحیدی انسان پرداخته شده؛ از جمله:

«مَنْ أَرَادَ اللَّهُ بَدَأَ بِكُمْ وَمَنْ وَحَدَهُ قَبْلَ عَنكُمْ وَمَنْ قَصَدَهُ تَوَجَّهَ بِكُمْ.»

آنکه خدا را بخواهد، باید از شما شروع کند و آنکه می‌خواهد توحید را بشناسد، باید از شما درس گیرد و هر که می‌خواهد به خدا روی آورد، باید به واسطه‌ی شما و توجه شما باشد.

همچنین:

«وَالْحَقُّ مَعَكُمْ وَفِيكُمْ وَمِنْكُمْ وَإِلَيْكُمْ وَأَنْتُمْ
أَهْلُهُ وَمَعْدِنُهُ...»

و حق با شما و در شما و از شما و به سوی شماست و
شما اهل آن و معدن آن هستید...

معرفت به مقام ولایت آنچنان حائز اهمیت
است که بنا بر فرمایش مولا امیرالمؤمنین علیه السلام،
عارف به مقام ولایت، مقام «شهید» را دارد و چنان
ارجمند است که فقط خداوند از عهده‌ی ادای
پاداش او برمی آید:

«فَإِنَّهُ مَنْ مَاتَ مِنْكُمْ عَلَى فِرَاشِهِ وَهُوَ عَلَى مَعْرِفَةِ
حَقِّ رَبِّهِ وَحَقِّ رَسُولِهِ وَأَهْلِ بَيْتِهِ، مَاتَ شَهِيداً وَوَقَعَ
أَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ وَاسْتَوْجَبَ ثَوَابَ مَا نَوَى مِنْ صَالِحِ
عَمَلِهِ وَقَامَتِ النِّيَّةُ مَقَامَ إِصْلَاتِهِ لِسَيْفِهِ.»^۱

هرکه از شما بر خوابگاهش بمیرد در حالی که به حق
خدای خود و رسولش صلی الله علیه و آله و اهل بیت او علیهم السلام معرفت
داشته باشد، شهید بوده است و پاداشش با خداست
و سزاوار پاداش اعمال شایسته‌ای است که در اندیشه
داشته و این اندیشه همچون شمشیر کشیدن اوست.

۱. نهج البلاغه (صبحی صالح)، خطبه ۱۹۰.

امام باقر علیه السلام در این باره می فرماید:

«مَنْ سَرَّهُ أَنْ لَا يَكُونَ بَيْنَهُ وَبَيْنَ اللَّهِ حِجَابٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حَتَّى يَنْظُرَ إِلَى اللَّهِ، وَيَنْظُرَ اللَّهُ إِلَيْهِ، فَلْيَتَوَلَّ آلَ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، وَيَبْرَأْ مِنْ عَدُوِّهِمْ، وَيَأْتَمْ بِالْإِمَامِ مِنْهُمْ؛ فَإِنَّهُ إِذَا كَانَ ذَلِكَ نَظَرَ إِلَى اللَّهِ وَنَظَرَ اللَّهُ إِلَيْهِ.»^۱

هر کس مسرور و شادمان می سازد او را که بین او و بین خدا هیچ حجابی نباشد، آن گونه که او به خدا نظر کند و خدا به او، باید ولایت آل محمد علیهم السلام را پذیرفته و از دشمنان آنان برائت بجوید، و به امام از آنان اقتدا نماید. در این صورت حجاب ها از دیدگان بصیرت و قلب او برداشته شده، خدا به او نظر می کند و او به خدا نظر انداخته و به لقاء جمال حضرت حق متنعم می گردد.

در این باره، امام صادق علیه السلام خطاب به دو تن از اصحاب می فرمایند:

«شَرِّقًا وَغَرِّبًا فَلَا تَجِدَانِ عِلْمًا صَحِيحًا إِلَّا شَيْئًا خَرَجَ مِنْ عِنْدِنَا أَهْلَ الْبَيْتِ.»^۲

۱. قرب الإسناد، النص، ص ۳۵۱.

۲. کافی، ج ۱، ص ۳۹۹.

اگر به شرق و غرب عالم بروید، هیچ علم صحیحی نمی‌یابید مگر آنچه از نزد ما اهل بیت علیهم السلام خارج شده باشد.

از مرحوم آیت الله حسینی طهرانی^۱ چنین نقل شده که:
«علماء و موالیان و اولیاء الهی که به عالم توحید و ولایت راه یافته‌اند - که در آنجا تعدد و دوئیت متصور نیست - باز همه در زیر چتر و هیمنه‌ی

۱- آیت الله سید محمد حسین حسینی تهرانی، معروف به علامه‌ی طهرانی (۱۳۰۵-۱۳۷۴ ه. ش.) از شاگردان برجسته‌ی علامه‌ی طباطبایی در عرفان و سیر و سلوک بود. ایشان از محضر اساتید بزرگ حوزه‌ی قم و نجف اشرف بهره‌مند شد و چنان خوش درخشید که اگر به بحث و درس در حوزه ادامه می‌داد، به مقام مرجعیت می‌رسید؛ اما از درس و بحث فقهی کناره‌گرفت و راه عرفان و سیر و سلوک توحیدی را برگزید و به هم‌نشینی و معاشرت با اهل معنا پرداخت. علامه‌ی طهرانی از محضر شخصیت‌هایی چون سید هاشم حداد، شیخ عباس قوچانی (وصی سید علی آقای قاضی)، حاج سید جمال الدین گلپایگانی، آیت الله انصاری همدانی و... بهره‌برد و در این مسیر نیز پیشرفت فراوان کرد؛ چنانکه مرحوم حداد به یکی از فرزندان ایشان فرمود: «فلانی! این مطلب را به تو بگویم که مانند پدرت در روی زمین کسی وجود ندارد!» و می‌فرمود: «سید محمد حسین، سید الطائفتین (علمای ظاهر و علمای باطن) است.»

مقام معظم رهبری، در پیامی که به مناسبت رحلت ایشان صادر فرمود، علامه‌ی طهرانی را چنین توصیف کرد: «ایشان از جمله فرزندان معدودی بودند که مراتب برجسته‌ی علمی را با درجات والای معنویّت و سلوک توأماً دارا بودند، و در کنار فقاقت فنی و اجتهادی، به فقه الله اکبر نیز که از مقوله‌ی شهود و محصول تجربه‌ی حسی و مجاهدت معنوی است نیز نائل گشته بودند.»

ولایت ائمه علیهم السلام بوده و در عالم کثرت همه
تحت الشعاع آن انوار طاهره‌ی مبارکه هستند و از
موائد کرم و احسان آنان بهره می‌برند.»

ایشان برای تذکر به مقام اهل بیت علیهم السلام، بارها
داستان شخصی را بیان می‌کردند که برای بهره‌وری
از فیض عالم ربّانی، آقا سید علی قاضی^۱، به نجف

۱- آیت‌الله سید علی قاضی طباطبایی (۱۳۲۵- ۱۳۴۸ ه.ش. / ۱۳۶۶-
۱۳۸۵ ه.ق.)، فقیه، حکیم و عارفی کم‌نظیر بود؛ چنان‌که مرحوم سید
هاشم حداد، از عرفای معاصر و شاگرد ایشان می‌گوید: «از صدر اسلام تا
کنون عارفی به جامعیت قاضی نیامده است... آقای قاضی یک عالمی بود
که از جهت فقاہت بی‌نظیر بود. از جهت فهم روایت و حدیث بی‌نظیر
بود. از جهت تفسیر و علوم قرآنی بی‌نظیر بود، حتی از جهت تجوید و
قرائت قرآن؛ و در مجالس فاتحه‌ای که احياناً حضور پیدا می‌نمود، کمتر
قاری قرآن بود که جرات خواندن در حضور وی را داشته باشد؛ چرا که
اشکال‌های تجویدی و نحوه‌ی قرائتشان را می‌گفت.»

علامه‌ی طباطبایی نیز درباره‌ی ایشان می‌فرمود: «ما هر چه داریم از
قاضی داریم... قاضی در تفسیر قرآن کریم ید طولایی داشت و این سبک
تفسیر آیه به آیه را قاضی به ما تعلیم دادند و ما در تفسیر المیزان، از مسیر
و روش ایشان پیروی می‌کنیم. ایشان در فهم معانی روایات وارده از ائمه‌ی
معصومین علیهم السلام ذهن بسیار باز و روشنی داشتند و ما طریقه فهم احادیث را
که فقه الحدیث گویند از ایشان آموخته‌ایم.»

ایشان از شاگردان شیخ محمد بهاری و سید احمد کربلایی بود که آن
بزرگواران نیز از شاگردان مرحوم ملا حسین قلی همدانی بودند. از همین رو،
مکتب تربیتی و سلوکی ایشان را به نام ملا حسین قلی همدانی می‌شناسند.
بسیاری از علما و بزرگان اخلاق و سیر و سلوک که در روزگار معاصر منشأ

اشرف سفر کرده بود و پیش از تشرّف به بارگاه امیرالمؤمنین علیه السلام، خدمت مرحوم قاضی رسیده بود. ایشان چون متوجّه این امر شده بود، به خاطر این ترک ادب، او را برای همیشه از خود طرد کرده و به او فرموده بود: دیگر از ما بهره‌ای نداری! و هرچه آن شخص اصرار ورزیده بود، وی را قبول نفرموده بودند! به همین دلیل است که همه‌ی مشایخ اخلاق و عرفان و حتّی علمای اهل سنّت (یعنی کسانی که به ولایت به آن معنا که ما اعتقاد داریم، معتقد نیستند) اذعان دارند که راه تهذیب و سیر و سلوک، جز با «توسل» امکان‌پذیر نیست؛ زیرا که سیر در مسائل معنوی، در حقیقت سیر در ولایت است و اگر صاحب ولایت کسی را نپذیرد، به او اجازه‌ی سیر داده نمی‌شود.

بنا بر فرموده‌ی علامه‌ی طباطبایی:

«طی مسیر کمال و حصول فناء فی الله و رفع

حجاب، بدون تمسّک به ولایت اهل بیت علیهم السلام

اثرات و تحولات عمیقی بوده‌اند، جزو شاگردان سید علی‌آقای قاضی محسوب می‌شوند؛ شخصیت‌هایی همچون علامه‌ی طباطبایی، سید هاشم حداد، آیت‌الله دستغیب، آیت‌الله بهجت و...

و قدم نهادن در منهاج قویم آنان امکان پذیر نمی باشد؛ چرا که حقیقت توحید از ولایت به هیچ وجه قابل انفکاک نیست؛ بلکه ولایت روح و جان توحید است و محال است کسی این مسیر را بپیماید و ولایت ائمه علیهم السلام در عالم معنی برای او منکشف نشود، یا پس از انکشاف در مقابل آن تسلیم نشده و بدان معترف نگردد.^۱

آیت الله سید علی آقای قاضی در مورد نقش ولایت در عرفان و معنویت می فرمود:

«محال است کسی به درجه ی توحید و عرفان برسد و مقامات و کمالات توحیدی را پیدا نماید و قضیه ی ولایت بر او منکشف نگردد.»^۲

ایشان همچنین می فرمود:

«ولایت مندرک در توحید است و اصلاً وصول به مقام توحید و سیر صحیح الی الله و عرفان ذات احدیت، بدون ولایت امامان علیهم السلام و خلفای به حق از امیرالمؤمنین علیه السلام و فرزندانش از بتول علیها السلام محال است.»^۳

۱. همان.

۲. روح مجرد، ص ۳۴۷.

۳. همان.